DERS KUTUSU
DERSKUTUSU.COM

ÇALIŞMA KÂĞIDI
11. Sınıf · Tarih · 7. Hafta

Ad Soyad: _____
Sınıf / No: _____
Tarih: _____

1755 Lizbon ve 1766 İstanbul Depremlerinin Siyasi, Toplumsal, Ekonomik ve Düşünsel Etkileri

1755 Lizbon Depremi'nin Portekiz İmparatorluğu'nun küresel gücüne, şehir planlamasına ve Avrupa Aydınlanma düşüncesine etkilerini analiz eder. · 1766 İstanbul Depremi'nin Osmanlı başkentinde yol açtığı yıkımı ve Sultan III. Mustafa dönemindeki kriz/imar yönetimini açıklar. · 18. yüzyılda gerçekleşen Lizbon ve İstanbul depremlerini devlet müdahalesi, mimari dönüşüm ve toplumsal etkileri bakımından karşılaştırır.

HATIRLAYALIM

- 1 Kasım 1755 Lizbon Depremi, tsunami ve yangınla şehrin %85'ini yıkmış; Başbakan Marki de Pombal 13 soruluk anketle modern sismolojinin temelini atmıştır.
- Lizbon Depremi Aydınlanma düşünürlerini etkilemiş; Voltaire kaderci iyimserliği eleştirirken Rousseau yıkımı çarpık ve çok katlı kentleşmeye bağlamıştır.

1 EŞLEŞTİRME

1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremleriyle ilgili kişi ve kavramları açıklamalarıyla eşleştiriniz.

Marki de Pombal	Gaiola Pombalina	III. Mustafa	Mehmed Tahir Ağa
Lizbon kriz ve anketi	Esnek ahşap kafes yapı	1766 İstanbul imarı	Yeni Fatih Camii inşası

☐ 1. Marki de Pombal

☐ 2. Gaiola Pombalina (Pombal Kafesi)

☐ 3. Sultan III. Mustafa

a) 1766 İstanbul Depremi sırasında Hazine-i Hâssa'dan fon ayırarak imarı yöneten Osmanlı padişahı

b) Lizbon'da binaların içine esnek ahşap çapraz kafesler yerleştirilen depreme dayanıklı mimari

c) Lizbon Depremi sonrasında kriz yönetimini yürüten ve deprem anketi hazırlatan devlet adamı

2 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremleriyle ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

Portekiz Ekonomisi	Immanuel Kant	Fatih Camii	Narh Sistemi
Yıkımla güç kaybı yaşadı	Fiziksel süreçlerle açıkladı	1766'da ana kubbesi çökmüştür	Malzeme fiyatı sabitlendi

	D	Y
1755 Lizbon Depremi, Portekiz'in sömürge ekonomisini sarsarak İngiltere'ye bağımlılığını artırmıştır.	☐	☐
Immanuel Kant, Lizbon Depremi'ni tamamen doğaüstü güçlerle açıklayan mistik şiirler yazmıştır.	☐	☐
1766 İstanbul Depremi'nde Fatih Sultan Mehmed'in yaptırdığı ilk Fatih Camii'nin ana kubbesi çökmüştür.	☐	☐
Osmanlı yönetimi 1766 depremi sonrasında karaborsacılığı önlemek için inşaat malzemelerine narh koymuştur.	☐	☐

3 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki Jean-Jacques Rousseau'nun 1755 Lizbon Depremi değerlendirmesine göre felaketin yıkıcılığını artıran asıl etken

1755 LİZBON DEPREMİ VE AYDINLANMA TARTIŞMALARI

Voltaire (Candide)	Jean-Jacques Rousseau
Leibniz'in kaderci iyimserliğini eleştirdi	Yıkımı 6-7 katlı çarpık kentleşmeye bağladı

Ⓐ İnsanın 20 bin çok katlı evi dar alana yığması (çarpık kentleşme)

Ⓑ Portekiz'in Atlas Okyanusu kıyısında deniz ticaretiyle uğraşması

Ⓒ Avrupa'da matbaa ve bilimsel yayınların yaygınlaşması

Ⓓ Şehirde tek katlı hafif ahşap konutların bulunması

4 KISA CEVAP

1755 Lizbon Depremi sonrasında Marki de Pombal'ın kilise bölgelerine gönderdiği 13 soruluk anketin bilim tarihi açısından önemi nedir?

MARKİ DE POMBAL VE MODERN SİSMOLOJİNİN DOĞUŞU

Pombal tüm kilise bölgelerine 13 soruluk deprem gözlem anketi gönderdi.

Sarsıntı yönü, süresi ve su seviyesi kaydedilerek modern sismoloji başlatıldı.

5 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremlerinin sonuçlarıyla ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

	D	Y
Her iki deprem sonrasında da başkentlerde esnek ahşap karkas yapı teknikleri yaygınlaşmıştır.	☐	☐
1766 İstanbul Depremi Osmanlı maliyesine hiç yük getirmemiş ve hazine fazlası oluşmuştur.	☐	☐
Lizbon yeniden kurulurken dar Orta Çağ sokakları yerine geniş ve düzenli bulvarlar açılmıştır.	☐	☐
1766 depremi 1509 Küçük Kıyamet depreminden sonra İstanbul'da yaşanan en yıkıcı sarsıntılardan biridir.	☐	☐

6 TABLOYU TAMAMLA

1755 Lizbon Depremi ile 1766 İstanbul Depremi'ni yönetim, mimari ve etkileri bakımından karşılaştırarak tamamlayınız.

Karşılaştırma Ölçütü	1755 Lizbon Depremi	1766 İstanbul Depremi
Yönetici / Devlet Adamı	Kral I. José ve Başbakan Marki de Pombal	
Yıkılan Sembol Yapılar	Kraliyet Sarayı, arşivler ve katedraller (%85)	
Geliştirilen Yapı Tekniği	Gaiola Pombalina (Esnek ahşap kafes sistemi)	
Ekonomik / Fiyat Önlemi	Gıda fiyatlarının sabitlenmesi ve sıkıyönetim	

7 BOŞLUK DOLDURMA

Cümlelerdeki boşlukları kutudaki kavramlarla tamamlayınız.

TSUNAMİ, HAZİNE-İ HÂSSA VE HIMIŞ YAPI TEKNİĞİ

1755 Lizbon Depremi'ni Tejo Nehri tsunamisi ve 5 günlük yangın izlemiştir.

1766 İstanbul imarında Hazine-i Hâssa fonları ve esnek hımış tekniği kullanılmıştır.

tsunami | hımış | iltizam | Hazine-i Hâssa

1. 1 Kasım 1755 Lizbon Depremi'nde sarsıntının hemen ardından Tejo Nehri'nden giren dev _____ dalgaları ve 5 gün süren yangın yıkımı katlamıştır.
2. Sultan III. Mustafa, İstanbul'un yeniden imarı için kendi özel hazinesi olan _____ ve Darphane'den büyük fonlar aktarmıştır.
3. Osmanlı konut mimarisinde sarsıntıda esneyebilen ahşap çatkı arasına hafif dolgu yapılması tekniğine _____ adı verilir.

8 EŞLEŞTİRME

18. yüzyıl depremlerinin düşünür ve kurumlarını yaklaşımlarıyla eşleştiriniz.

Voltaire	Rousseau	Immanuel Kant	Narh Kararı
Optimizm eleştirisi	Çarpık kentleşme uyarısı	Bilimsel deprem risalesi	Fiyat ve ücret denetimi

☐ 1. Voltaire

☐ 2. Jean-Jacques Rousseau

☐ 3. Immanuel Kant

a) Afetlerin yıkıcılığını doğaya değil çarpık kentleşmeye bağlayan düşünür

b) Depremi ilahi gazap yerine yer altı fiziksel süreçleriyle açıklayan üç risale yazan filozof

c) Lizbon yıkımı üzerinden kaderci iyimserliği (optimizmi) sorgulayan Aydınlanma yazarı

9 SIRALAMA

Görseldeki 1766 İstanbul Depremi sonrasında Osmanlı Devleti'nin yürüttüğü kriz ve imar yönetimi adımlarını uygulama sırasına diziniz.

☐ Yıkılan Fatih Camii ve kamu yapılarının 1767-1771 arasında depreme dayanıklı yeni planla inşa edilmesi

☐ Şehrin susuz ve aç kalmaması için öncelikle Kırkçeşme-Halkalı su yolları ile fırınların onarılması

☐ Eyaletlerden taşçı ve marangoz kalfaları ile kereste getirtilip malzeme fiyatlarına narh konulması

☐ Artçı sarsıntılar nedeniyle padişah ve halkın güvenliği için bahçe ve meydanlarda çadırların kurulması

10 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki Aydınlanma tartışmalarına göre Voltaire'in 'Candide' ve 'Lizbon Felaketi Üzerine Şiir' eserlerinde

DEPREMLERİN FELSEFİ VE MİMARİ YANSIMALARI

Aydınlanma Felsefesi Etkisi	Depreme Dayanıklı Ahşap Mimari
Voltaire, Rousseau ve Kant'ın eserleri	Lizbon'da Pombal Kafesi · İstanbul'da Hımış

(A) Leibniz'in 'mümkün dünyaların en iyisi' şeklindeki kaderci iyimserliği

(B) Depremlerin yer altı gazları ve fiziksel süreçlerle oluştuğu görüşü

(C) Şehirlerde geniş bulvarlar ve ahşap kafesli binalar yapılması fikri

(D) Devletin afet sonrasında halka gıda ve barınma yardımı yapması ilkesi

11 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarına karşılık gelen kavramları yazarak anahtar kelimeyi bulunuz.

Deprem sarsıntısında esneyebildiği için teşvik edilen yapı malzemesi (5 harf) ☐☐☐☐☐

1755'te Lizbon'u ve 1766'da İstanbul'u yıkan yer sarsıntısı (6 harf) ☐☐☐☐☐☐

Osmanlı'da ahşap karkas arasına hafif dolgu konularak yapılan teknik (5 harf) ☐☐☐☐☐

1 Kasım 1755 depremi ve tsunamisiyle %85'i yıkılan Portekiz başkenti (6 harf) ☐☐☐☐☐☐

Afet sonrasında inşaat malzemelerine konulan sabit fiyat sınırı (4 harf) ☐☐☐☐

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

_____

12 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremlerinde devlet yönetimlerinin (Portekiz ve Osmanlı) aldığı ortak kriz ve imar